

Motion till riksdagen 2021/22:4342

av **Fredrik Malm m.fl. (L)**

med anledning av prop. 2021/22:64 Etisk granskning av forskning – en övergångsbestämmelse som avser kliniska läkemedelsprövningar

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår propositionen.

Motivering

I proposition 2021/22:64 Etisk granskning av forskning – en övergångsbestämmelse som avser kliniska läkemedelsprövningar föreslås ett antal lagändringar. Liberalerna har i och för sig inte något att erinra mot förslagen. Däremot behöver det problematiseras att propositionen lades av den övergångsregering som satt från det att Stefan Löfven den 10 november begärde sitt entledigande som statsminister till dess att en ny regering kunde tillträda den 30 november.

En övergångsregering har enligt lagens bokstav samma befogenheter som en vanlig regering, med det viktiga undantaget att den inte kan besluta om extra val. Det finns dock omfattande underlag i förarbeten och praxis som understryker att en sådan regerings handlingsutrymme är begränsat.

Statsrådsberedningen har sammanfattat rättsläget i promemorian En övergångsregerings befogenheter (SB PM 1990:1, rev. 2020) där det framhålls att principen är att en övergångsregering bör avgöra endast löpande eller brådskande ärenden.

I Statsrådsberedningens promemoria anförs även att en övergångsregering

...[inte] bör lägga fram propositioner som är politiskt kontroversiella eller som har en tydlig partipolitisk inriktning, om inte ett dröjsmål skulle skada viktiga allmänna intressen. [...] Inte heller andra propositioner bör beslutas, om de kan vänta utan att det orsakar problem. (s. 4; vår markering)

I regeringens proposition anför i god ordning varför förslagen, som närmast är av rättelsekaraktär, behövs. Däremot ges ingen motivering till att förslagen är så brådskande att en övergångsregering behövde besluta om en proposition den 25 november.

Den ena lagändringen hänför sig till en EU-förordning som ska börja tillämpas den 31 januari 2022 och den andra träder i kraft den 26 maj 2022. Om den senaste regeringsbildningen hade blivit mycket långdragen hade det naturligtvis kunnat uppstå en situation där det brådskade att besluta om lagändringarna trots att Sverige inte hade en fullt fungerande regering. Men detta var inte fallet.

Övergångsregeringen vidtog inte heller några åtgärder för att undersöka det parlamentariska stödet hos samtliga riksdagens partier, eller ens för att sondera om det fanns något parti som hade invändningar mot att propositionen lades fram trots att det inte fanns en fullt ut fungerande regering på plats.

Detta bör ses i ett större sammanhang där den parlamentariska situationen har blivit allt mer komplicerad. Hävdvunnen parlamentarisk praxis har utmanats och kan inte längre tas för given. Täta regeringsskiften har gjort att inte mindre än tre övergångsregeringar har suttit i sammantaget över fem månader under denna mandatperiod. Hur riksdagen i dag förhåller sig till övergångsregeringens faktiska agerande kommer att forma den praxis som gäller i morgon.

Betydelsen av denna praxis är desto större eftersom riksdagens normala kontrollmakt i det närmaste är satt ur spel när en övergångsregering sitter vid makten. En övergångsregering besvarar normalt inga interpellationer eller skriftliga frågor. Frågestunderna i riksdagen ställs in, liksom partiledardebatter. Inte heller kan riksdagen besluta om misstroendeförklaring – regeringen är ju redan entledigad. Samtidigt som en övergångsregering endast förväntas sköta löpande och brådskande ärenden är den paradoxalt nog frikopplad från parlamentarisk kontroll.

Det är därför av principiell betydelse att praxis inte börjar förskjutas i riktning mot att en övergångsregering får ökad frihet att ta politiska initiativ. Även om sakfrågan i denna proposition är politiskt okontroversiell vill Liberalerna framhålla att det var olämpligt att den lades fram av en övergångsregering utan föregående kontakter med riksdagens alla partier.

Det allra lämpligaste vore om den av övergångsregeringen beslutade propositionen återkallas, och en ny proposition med samma innehåll läggs fram av den regering som tillträdde efter statsministeromröstningen den 29 november. Liberalerna är i sådant fall beredda att medverka till en förkortad motionstid om detta behövs för en ordnad hantering i riksdagen. I avvaktan på ett sådant initiativ från regeringens sida yrkar Liberalerna avslag på övergångsregeringens proposition.

Fredrik Malm (L)

Maria Nilsson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)

Johan Pehrson (L)

Gulan Avcı (L)

Mats Persson (L)

Allan Widman (L)